

TRÄSTADEN EKSJÖ

Eksjö etablerades vid det viktiga vägmötet med den nord-sydliga vägen från danska gränsen norrut mot Skänninge och den öst-västliga vägen mellan Jönköping och Västervik. Som stad växte Eksjö sannolikt fram under 1300-talet, men stadskärnan låg då ca 500 m sydväst om dagens centrum. När staden brann ner 1568 under det nordiska sjuårskriget återuppbyggdes den på dess nuvarande plats där kyrkan låg sedan tidigare.

Stadskärnan har i dag så många ålderdomliga drag och så omfattande träbebyggelse att stora delar av den är skyddad som byggnadsminne. Samtidigt har stadskärnans delar olika karaktär. Kvarteren norr om Stora torget präglas av stadsplanen från 1500-talets slut. Här finns också den äldsta träbebyggelsen. Området söder om Stora torget drabbades av en stadsbrand 1856 och utplånades. Vid återuppbyggnaden gjordes en ny stadsplan med raka och bredare gator. Denna del av Eksjö har trähus främst från 1800-talets andra hälft.

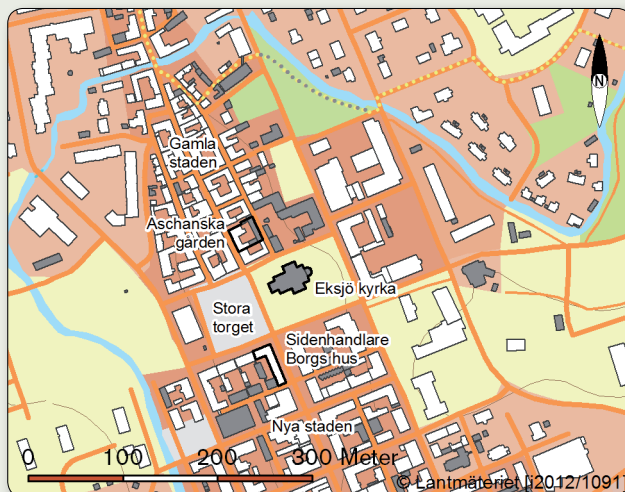
Många av gårdarna i staden har hög ålder och en intressant historia. En av dessa är Aschanska gården vid Norra Storgatan 18. En del av gårdens bebyggelse tillkom på 1790-talet när apotekaren Rydell drev sitt apotek här. Gården har emellertid fått sitt namn efter familjen Aschan, som bodde och drev en garverirörelse i gården från 1830-talet. I dag kan man uppleva ett helt inrett borgerligt hem från slutet av 1800-talet här.

Ett exempel på den bebyggelse som skapades söder om torget efter stadsbranden är sidenhandlaren Borgs hörnhus vid Stora torget 1, vilket uppfördes 1857. Ett modernt drag bland dessa gatuhus var att man försåg trästommarna med fasadputs.

Förutom alla stadsgårdar finns det flera andra märkliga byggnader. Kyrkan består av ett torn från 1784 och ett långhus invigt 1889. Efter förändringarna på 1880-talet försågs tornet med en hög spira, men den ersattes på 1920-talet i sin tur av den nuvarande tornhuven, som är en kopia av den ursprungliga.

Denna målning av Stora torget i Eksjö skapades av Axel Otto Mörner omkring 1840. Bortom den ivriga torghandeln skimtar den norra stadsdelen med den ålderdomliga träbebyggelsen. Original i Jönköpings läns museums ägo.

SMULTRONSTÄLLE 53

HITTA HIT

Eksjö ligger vid mötet mellan riksväg 40 och 32. Norr om Stora torget och kyrkan ligger "gamla stan" och söderut ligger "nya stan" som tillkom efter 1856 års brand.

Koordinater:

N 6391635 / E 498257
(SWEREF 99 TM) // N
57° 40' 1,126" / E 14° 58'
14,838" (WGS84)

I den norra, äldsta stadskärnan finns en stadsplan med medeltida drag. Ett exempel på detta är att gatorna möter varandra i ett litet torg, som här där Färgaregatan och Nygatan möts. Foto ca 1900, Jönköpings läns museum.

JÖNKÖPINGS LÄNS
MUSEUM

036-30 18 00 • www.jkpglm.se

SMULTRONSTÄLLEN

Ute i landskapet finns massor att upptäcka! Läns museet presenterar här smakprov på sevärdheter i Jönköpings län med utgångspunkt i kulturmiljöer och kulturarv.

Här finns välkända kulturminnesmärken såsom Habo kyrka och domarringarna i Smålandsstenar, men också mer okända pärlor såsom flottningsslämnarna i Valån och Stengårdshults kyrka. I länet finner vi många spår efter forna tiders människor och verksamheter, allt ifrån slott- och herresäten till övergivna vägbanor och odlingsrösen i skogsmark.

Vår tanke med Smultronställen är att det ska locka till utflykter i kulturlandskapet – där finns vår historia, som tar sig olika uttryck i den fysiska miljön. Det är ett arv värt att uppleva och värna. Under rubriken Smultronställen kommer vi allteftersom fylla på med ännu fler sevärdheter, både för länsbor och långväga besökare. Ju fler som upptäcker dessa pärlor, desto större möjlighet att de bevaras för framtiden.

FAKTA

I Jönköpings län finns över 40 000 registrerade fornlämningar, 87 riksintressanta kulturmiljöer, närmare 130 byggnadsminnen, ungefär 150 kyrkor, 100-talet hembygdsgränder med samlad äldre bebyggelse, ett stort antal industrihistoriska miljöer samt två kulturresevat. Därtill finns också ett stort antal kulturmiljöer med bevarandevärd bebyggelse. En del av dessa kan man få information om via länsstyrelsens och kommunernas hemsidor. Man kan även hitta beskrivningar via de olika hembygdsföreningarnas respektive sidor.

BRA ATT VETA

Tillgängligheten till de olika smultronställena varierar. En del är välskyltade, enkelt tillgängliga och uppfyller krav på parkeringsplatser etc. Andra kräver mer av besökaren, kanske behöver man gå en längre sträcka för att nå sitt mål, ibland är det snårig skog och väl framme möts man kanske av en trasig skylt (om det ens funnits någon). Platserna bär dock alltid på en spännande och intressant historia.

Notera också att många av de kulturhistoriska byggnaderna är privatägda och endast tillgängliga för exteriör beskådan. Respektera privat tomtmark. Många kyrkor är öppna sommartid. Under andra tider på året brukar man kunna kontakta kyrkvaktmästaren som öppnar upp.

